

VILNIAUS „LAISVĖS“ GIMNAZIJA

MANTAS ČIUŽAS

4 a klasės mokinys

TYRIMO PAVADINIMAS
MOKINIO GALIMYBĖS SUDERINTI DARBĄ IR MOKSLĄ

Konferencinė medžiaga

Darbo vadovės:
Vilniaus „Laisvės“ gimnazijos direktorė Vaidutė Šumkauskienė
Lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Jūratė Zautraitė

Vilnius, 2016

IVADAS

Temos aktualumas. Spartūs kaitos procesai tiek ekonomikos, politikos, tiek socialinio gyvenimo ir kultūros srityse skatina šiandienos jauną žmogų kuo anksčiau prisitaikyti prie greitėjančio gyvenimo tempo ir didėjančios konkurencijos. Besimokančiam jaunuoliui vis sunkiau tampa žengti su naujais pokyčiais, planuoti profesinę karjerą, nežinant, kokių iššūkių pateiks rytojus. Nepalankūs mažėjančio per paskutinį penkmetį Lietuvos jaunimo demografiniai duomenys kelia naujus uždavinius ir **valstybiniu lygmeniu**, kaip spręsti ateinančios kartos darbo rinkos užimtumo klausimus. Pavyzdžiui, vidurinio ugdymo pakopoje besimokančiųjų skaičius nuo 2012 m. iki 2014 m. sumažėjo 10 702 mokiniais. O bendras mokinių ir studentų skaičius nuo 2010 m. sumažėjo daugiau nei 120 tūkstančiais. Nors, Statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje jaunimo užimtumas (15 -25 metų) didėja ir nedarbo lygis mažėja, tačiau liekanti aktuali jaunimo užimtumo problema, nepakankamai ugdomas jaunimo profesinis orientavimas bei verslumo ir profesiniai įgūdžiai įpareigoja Valstybę skirti daugiau dėmesio jaunimo politikai. Tai įrodo 2010 m. vyriausybės patvirtinta **Nacionalinė jaunimo politikos 2011 – 2019 m. plėtros programa**, kurioje vieni iš daugelio uždavinių siekia užtikrinti geresnes jaunimo užimtumo ir integracijos į darbo rinką galimybes; tobulinti švietimo sistemą, kad ji padėtų įgyti šiandieniniam gyvenimui reikalingų žinių, gebėjimų ir įgūdžių; skatinti jaunus žmones dalyvauti pilietinėje ir visuomeninėje savanoriškoje veikloje. Gerėjančios galimybės integruotis jaunam žmogui į darbo rinką mažintų kitas socialines ir visuomenines problemas: nusikalstamumą, socialinę atskirtį, žalingų įpročių plitimą, skurdą.

Problematika. Vilniaus teritorinės darbo biržos duomenimis, 2016 m. sausio mėnesį darbdaviai buvo įregistravę 5 248 laisvas darbo vietas. Darbo pasiūla įvairiose interneto svetainėse taip pat plati. Tačiau darbdaviai skundžiasi kvalifikuotų ir atsakingų darbuotojų trūkumu. Įprastai darbdavys pageidauja iš karto ir gero išsilavinimo, ir patirties. Kita vertus, jei esi nepilnametis (nuo 14 iki 16 ir nuo 16 iki 18 metų), reikia žinoti, jog taikomi teisiniai darbo trukmės, sąlygų, poilsio laiko, derinimo su mokslu ir tinkamumo darbui įstatymai. Kyla klausimas: ką daryti besimokančiam moksleiviui, kuris pirmą kartą nori įsidarbinti, bet neturi pakankamai įgūdžių ir negali skirti viso laiko darbui, nes prioritetas – mokslas. Ar iš vis įmanoma besimokančiam moksleiviui suderinti darbą ir mokslą? Daugelis mokinių mato mažai pasirinkimų – rinktis nekvalifikuotą trumpalaikį ar sezoninį darbą, dažnai reikalaujantį daug fizinių jėgų ir už kurį finansiškai mažai mokama. Dar viena išeitis – tapti savanoriu ir gauti ne finansinį, bet socialinių ir praktinių įgūdžių atlygį. Daugiausiai sumanumo reikalaujantis, bet pelningiausias pasirinkimas – pačiam įkurti savo verslą. Pavyzdžiui, vienas Panevėžio „Minties“ gimnazijos moksleivis Laurynas Valentonis būdamas 16 metų įkūrė sėkmingai veikiančią interneto parduotuvę. Kitas pavyzdys – Petras Šlekys, sukūręs pirmąjį verslą besimokydamas devintoje klasėje, šiandien vaikas – „Mozilla“ atstovas Baltijos šalyse bei kompanijų „ChimpDeck“ ir „Interneto spalvos“ savininkas. Anykščių Jono Biliūno gimnazijos buvęs mokinys jau devintoje klasėje įkūrė su draugais savo įmonę – mokė pradinių klasių moksleivius naudojimosi kompiuteriu pagrindų. Lietuvos sveikatos mokslų universiteto gimnazijos mokinių bendrovė „Eco Soap“ gamina muilą, o kita tos pačios gimnazijos bendrovė „Foaminta“ gamina specialius automobilio bagažinei pritaikytus laikiklius. Manychiau, jog kitiems mokiniams trūksta informacinės sklaidos ir žinių karjeros ugdymo klausimais, kad būtų **išnaudotos įvairios** darbo galimybės tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.

Aš, Vilniaus „Laisvės“ gimnazijos dvyliktokas, pasirinkau paprastesnę išeitį – įsidarbinau vienoje Vilniaus krovinių pervežimo įmonėje. Nors šis darbas fiziškai išsekina ir mažai belieka noro grįžus sėsti prie mokslų, tačiau dalinė finansinė nepriklausomybė nuo tėvų, didesnis pasitikėjimas savimi, savarankiškumo įgūdžiai, malonumas priklausyti ir būti reikalingam

organizacijai atperka visus sunkumus. Deja, drįstu teigti, jog dauguma mokinių nusprendžia dirbti pirmiausiai dėl finansinių motyvų.

Probleminis tyrimo klausimas: norėdamas išsiaiškinti, ar gali mokinys darbą suderinti su mokslu, nusprendžiau organizuoti savo artimoje aplinkoje – gimnazijoje - gimnazistų apklausą: „Ar įmanoma besimokant mokykloje mokslą suderinti su darbu?“

Tyrimo objektas - mokinio galimybes suderinti mokslą ir darbą.

Tyrimo tikslas – atskleisti mokinio galimybes suderinti mokslą ir darbą šiandienos sąlygomis.

Uždaviniai

1. Išsiaiškinti motyvus, skatinančius mokinių dirbti.
2. Atskleisti aplinkinių požiūrį į dirbantį mokinių.
3. Išskirti problemas ir priežastis, trukdančias besimokančiam jaunuoliui dirbti šiandien.
4. Išanalizuoti mokinio galimybes suderinti mokslą ir darbą tuo pačiu metu.
5. Išsiaiškinti dirbančio ir besimokančio jaunuolio šiandienos problemų sprendimo galimybes.

Tyrimo metodai: teoriniai: mokslinės ir publicistinės literatūros, dokumentų ir statistinių šaltinių analizė; empirinis (kiekybinis) tyrimas – anketinė apklausa.

Tyrimo įrankis – gimnazijos elektroninis dienynas „Mano dienynas“.

Tyrimo dalyviai - Vilniaus „Laisvės“ gimnazijos mokiniai.

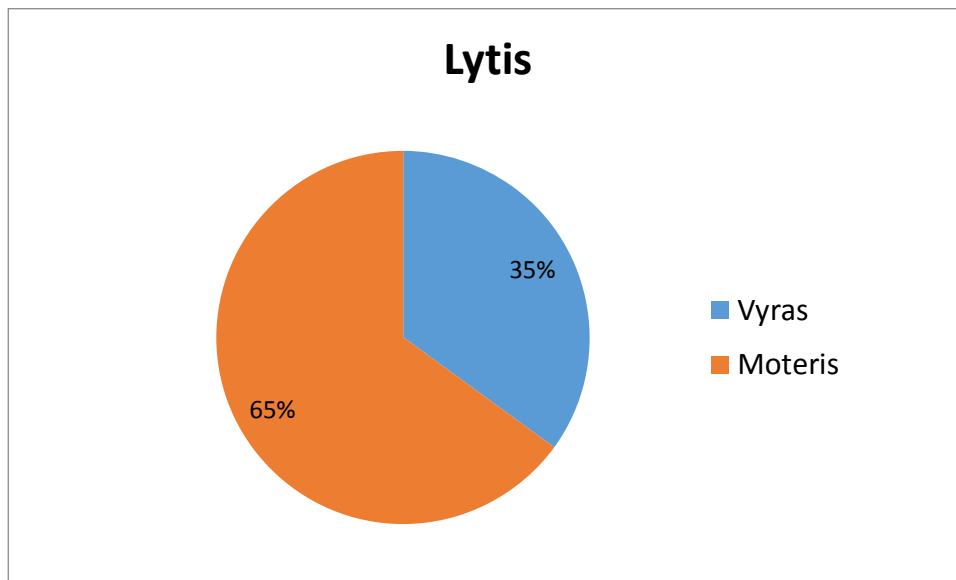
Tyrimo imtis – 43 respondentai.

Amžius: nuo 16 iki 18 metų.

Anketos klausimynas sudarytas iš 12 uždarų klausimų.

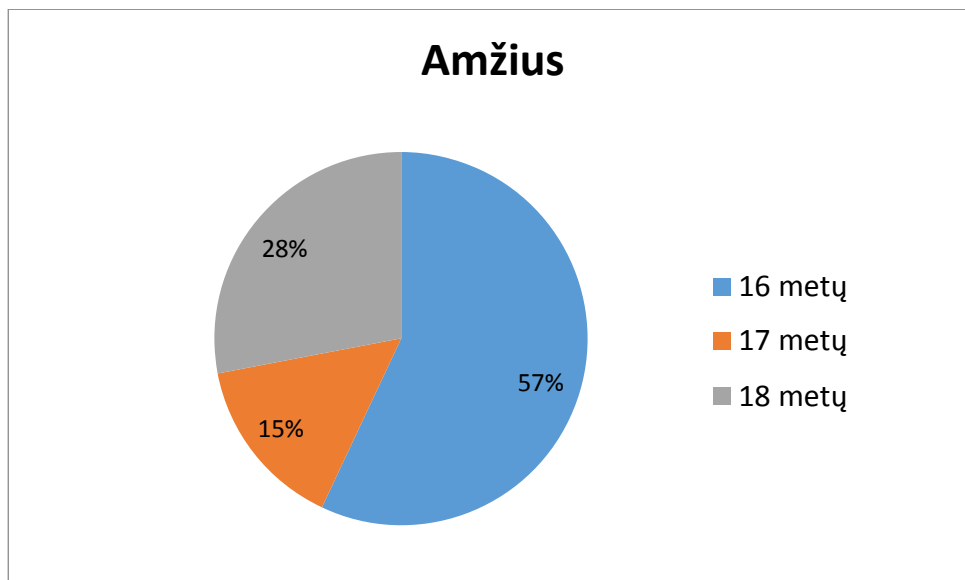
Vilniaus „Laisvės“ gimnazijos mokinių anketinės apklausos duomenų analizė

Bendroji respondentų charakteristika. Atliekant tyrimą buvo apklausti 43 respondentai. Aktyviau apklausoje dalyvavo moteriškos lyties atstovai – 65 proc. apklaustųjų.

1 pav. Respondentų lytis

Antruoju klausimu buvo siekiama nustatyti respondentų amžių. Daugiausiai atsakiusiųjų - 16 metų mokinių (57 proc.), mažiausiai – 17 metų mokinių (15 proc.), 18 metų – 28 proc.

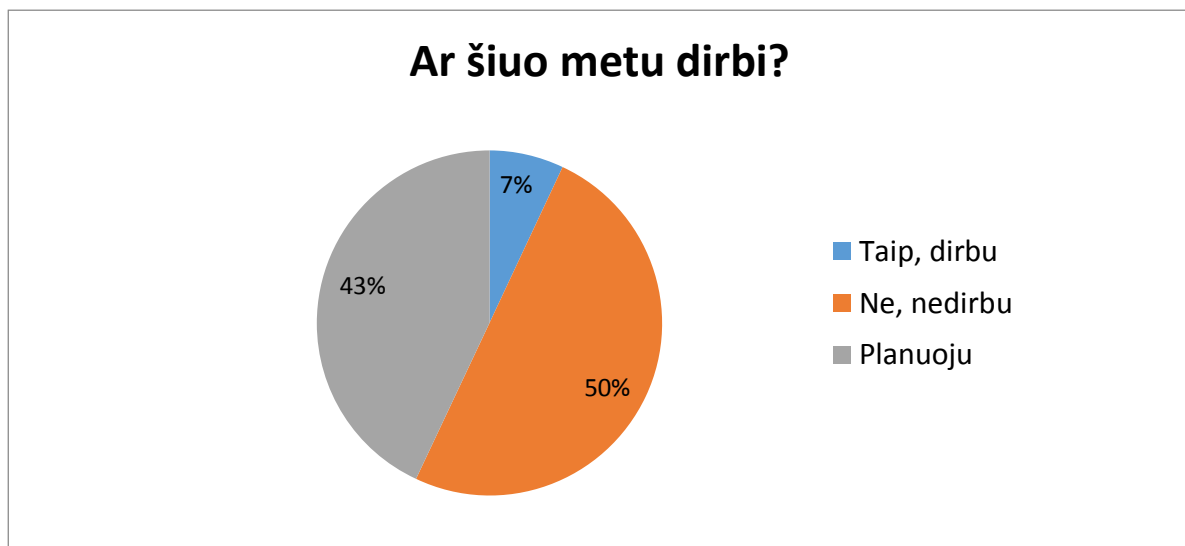

2 pav. Respondentų amžius

Svarbu žinoti, kad nepilnamečių darbą reglamentuojantys įstatymai numato nemažai apribojimų darbdaviui. Darbdavys, įdarbindamas vaiką nuo 14 iki 18 metų privalo pranešti Valstybinei darbo inspekcijai. Taip pat negalima jaunuoliams iki 18 metų skirti bandomojo laikotarpio. Jaunuoliai iki 18 metų gali dirbti tik tuos darbus, kurie išvardinti vaikų tinkamų lengvų darbų sąrašė ir nekelia pavojaus sveikatai. Draudžiama šio amžiaus jaunuoliams dirbti viršvalandžius ar naktį. Darbo diena turi būti trumpesnė nei pilnamečių, o poilsių ir švenčių

dienomis galima dirbti tik savo noru. Be to, jaunuolis privalo gauti tėvų, mokyklos ir gydytojo sutikimą dirbti (jei jis yra 14 – 16 metų). Besimokančiam jaunuoliui neleidžiama dirbti, kai vyksta pamokos, o darbo laikas atitinkamai trumpinamas bei suteikiamos papildomos poilsio laikas įstatymuose numatyta tvarka.

Trečiuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti dirbančiųjų ir planuojančių dirbti mokinių skaičius. Statistikos duomenys rodo, jog šiuo metu dirba 7 proc. apklaustųjų mokinių, 50 proc. šiuo metu nedirba, ir 43 proc. mokinių planuoja pradėti dirbti.

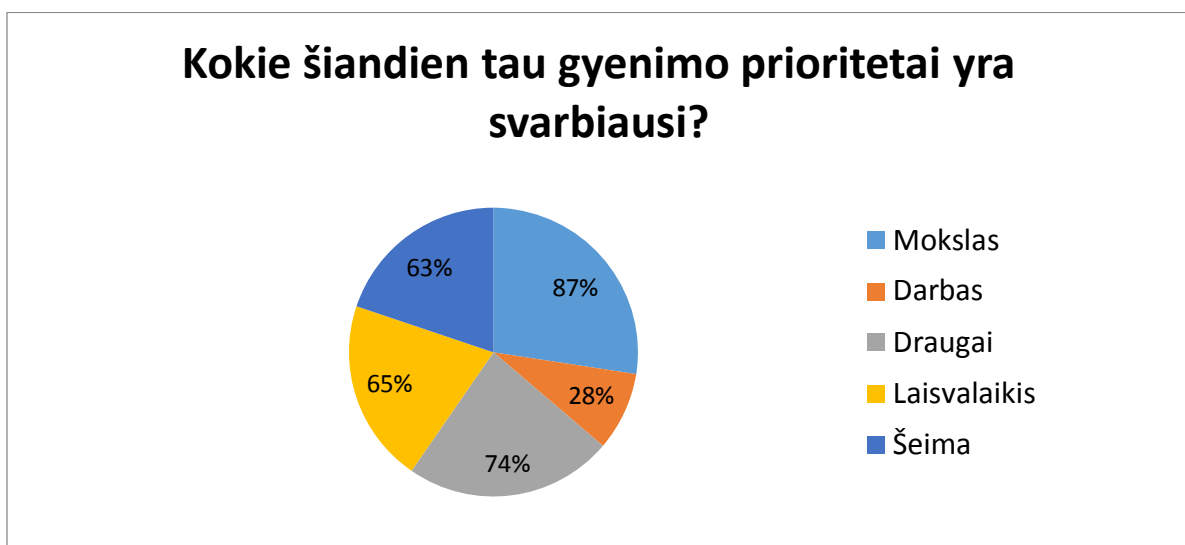

3 pav. Dirbančiųjų ir planuojančių dirbti mokinių skaičius

Vadinas, pusė mokinių, jei dabar ir nedirba, planuoja tai padaryti. Mokiniam svarbu žinoti, jog darbo galima ieškoti Teritorinėje darbo biržoje, internetinėse darbo pasiūlos svetainėse.

Tačiau visi turi įvertinti ir tokius pavojus, kaip prekybą žmonėmis, nelegalius darbus. Visada darbo pasiūlą reikia atidžiai patikrinti, o darbdavys privalo su jumis pasirašyti darbo sutartį.

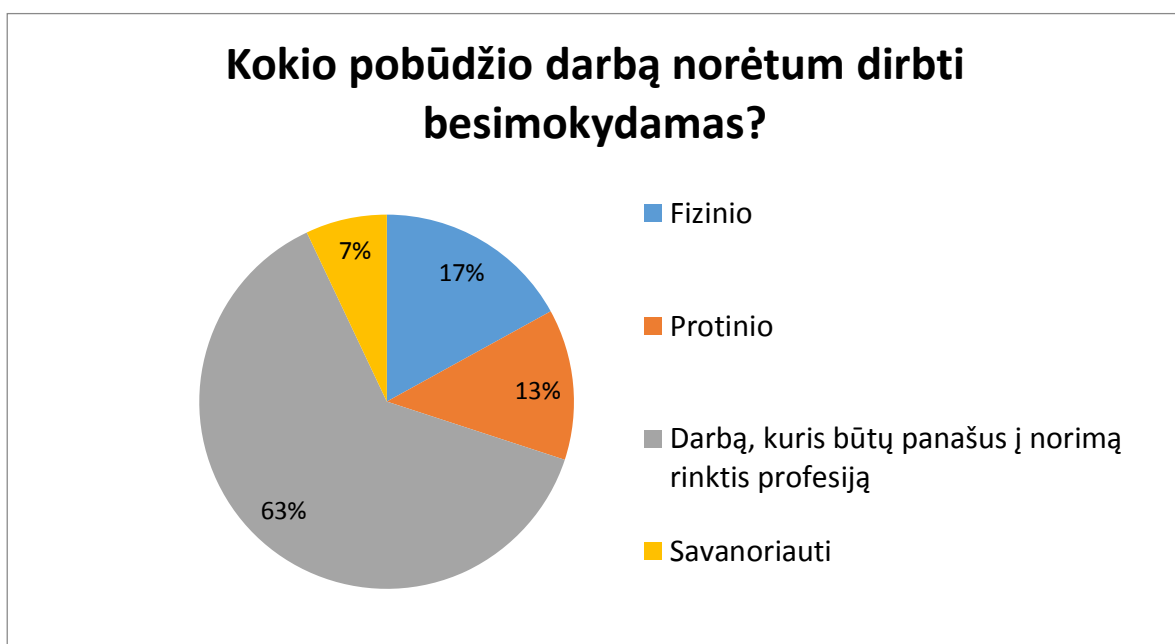
Ketvirtuoju klausimu buvo prašoma respondentų įvertinti darbo svarbą tarp kitų gyvenimo prioritetų 5 balų sistemoje, kai 5 – labai svarbu, 1 – mažiausiai svarbu.

4 pav. Dabartiniai mokinių gyvenimo prioritetai

87 proc. apklaustųjų atsakė, jog svarbiausias šiandienos mokinių prioritetas yra **mokslas**, mažiausiai svarbus yra, deja, **darbas** (28 proc.), antrąją vietą užima **draugų** prioritetas (74 proc.), trečiąją vietą - **laisvalaikis** (65 proc), ir 63 proc. atsakiusiųjų **šeimoms** prioritetui pagal svarbą skyrė ketvirtąją vietą. Vadinasi, mokslas ir draugai labiausiai rūpi šiandienos moksleiviui.

Penktuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, koks darbo pobūdis mokiniui būtų priimtinausias, kai jis kartu ir mokosi. 63 proc. apklaustųjų atsakė, jog norėtų dirbti tik tą darbą, kuris būtų panašus į norimą ateityje rinktis profesiją, 17 proc. atsakė, jog norėtų dirbti fizinį darbą, 13 proc. mokinių mieliau dirbtų protinių sugebėjimų reikalaujantį darbą ir tik 7 proc. paauglių norėtų savanoriauti.

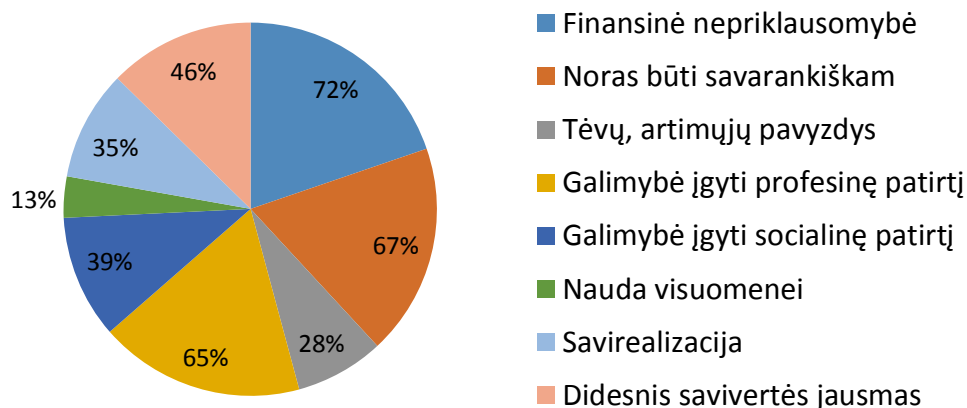

5 pav. Darbo pobūdžio poreikis

Vadinasi, mokiniai planuodami savo profesinę karjerą nori iš anksto įgyti reikiamų įgūdžių ir kompetencijų. Šis noras yra skatintinas, nes tai rodo išankstinius motyvus siekti užsibrėžto tikslo.

Šeštuoju klausimu buvo prašoma įvardinti skatinančius mokinių dirbti motyvų svarbą penkiabale sistema, kur 5 balai – labai svarbus motyvas, o 1 – mažiausiai svarbus. Mokinio paklausus, kodėl jis nusprendė dirbti, sulaukta įvairių atsakymų, nes kiekvieno jaunuolio priežastys ir motyvai yra skirtingi. Statistiniai duomenys rodo, jog svarbiausias motyvas mokiniams dirbti – tai būti finansiškai nepriklausomiems. Remiantis psichologų nuomone, nuo 14 metų dar labiau sustiprėja noras socialiai priklausyti kokiam nors grupei, ypač suaugusiųjų. O finansinė nepriklausomybė jaunuoliui yra labiausiai matomas veiksnys, kuris skiria vaiką nuo suaugusiojo. Be to, darbas yra pats prieinamiausias būdas tapti pripažintam ir lygiateisiam kaip ir kiti suaugusieji. Todėl 67 proc. apklaustųjų įvardina antroje vietoje pagal svarbą esantį motyvą - norą būti savarankiškam. 65 proc. mokinių sako, jog dirbtų tam, kad įgytų daugiau profesinės patirties, didesnis savivertės jausmo motyvas užima ketvirtąją vietą - 46 proc., 39 proc. apklaustųjų sako, jog dirbtų tam, kad įgytų ir socialinės patirties, 35 proc. paauglių dirbtų dėl motyvo, kuris galėtų realizuoti jo galimybes, 28 proc. jaunuolių dirbtų matydami tėvų arba artimųjų pavyzdį, ir tik 13 proc. norėtų dirbti dėl naudos visuomenei, žr. į 6 paveikslą.

Kokie motyvai skatina jaunuolį dirbti?

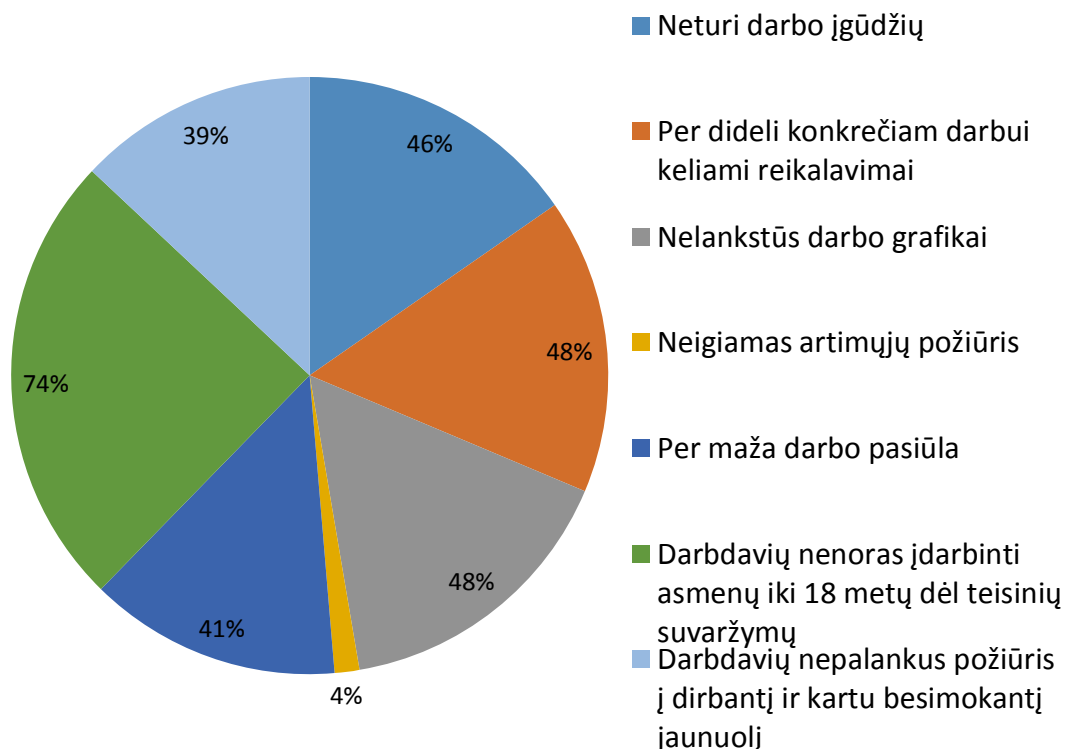

6 pav. Mokinių dirbti skatinantys motyvai

Apibendrinus 6 pav. esančius rezultatus, galima daryti išvadą, jog dirbti jaunuolį labiausiai motyvuoja asmeniniai motyvai, o mažiausiai – visuomeniniai.

Septintuoju klausimu buvo prašoma mokinių nurodyti, kurios priežastys labiausiai trukdo jiems įsidarbinti. Buvo paprašyta įvertinti atsakymus penkiabale sistema, kur 5 – labiausiai trukdanti įsidarbinti priežastis, o 1 – nesvarbi priežastis.

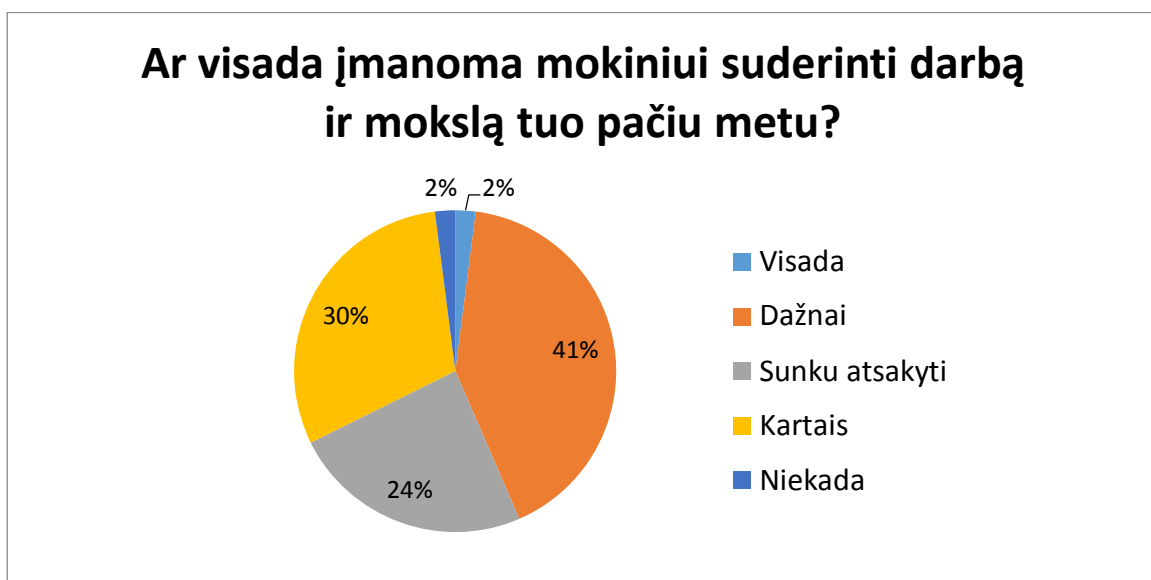
Kokios priežastys trukdo mokiniui įsidarbinti?

7 pav. Priežastys, trukdančios mokiniui įsidarbinti

74 proc. apklaustųjų mano, jog didžiausia priežastis, dėl kurios mažai mokinių įsidarbinama, – darbavių nenoras įdarbinti asmenų iki 18 metų dėl teisinių suvaržymų, 48 proc. mokinių mano, jog svarbiausia trukdanti priežastis norint jaunuoliui įsidarbinti yra nelankstūs darbo grafikai. Ne mažiau svarbi, mokinių nuomone, yra priežastis ir darbo įgūdžių neturėjimas - taip mano 41 proc. apklaustųjų. 48 proc. jaunuolių mano, jog skelbimuose darbdaviai kelia per didelius reikalavimus, nei reikalauja to darbo kvalifikacija. 41 proc. jaunuolių mąsto, kad per maža įvairių darbų ir pasirinkimo pasiūla, 39 proc. apklausos dalyvių mano, jog darbdaviai yra susikūrę nepalankų požiūrį į dirbantį ir kartu besimokantį jaunuolį, ir tik vienas mokinys nurodė, kad artimųjų požiūris neigiamas į dirbantį mokinį. Apibendrinus tenka daryti išvadą, jog didžiausios kliūtys mokiniams įsidarbinti kyla dėl nepilnamečių darbo teisinių apribojimų ir nelanksčių tiek mokymosi, tiek darbo grafikų.

Aštuntuoju klausimu buvo prašoma įvardinti galimybes derinti mokslą ir darbą tuo pačiu metu. Tik 2 proc. apklaustųjų mano, jog darbą galima suderinti visada, dauguma mano, jog darbą ir mokslą galima suderinti dažnai (41 proc.), 24 proc. mokinių buvo sunku atsakyti į šį klausimą, 30 proc. mokinių mano, jog suderinti darbą ir mokslą įmanoma tik kartais, ir 2 proc. teigia, kad suderinti darbo ir mokslo visiškai neįmanoma.

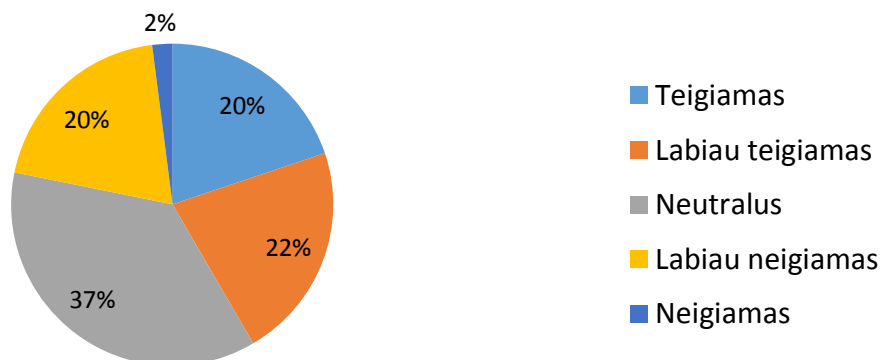
8 pav. Mokinio galimybės suderinti mokslą ir darbą

Apibendrinus galima teigti, jog šiek tiek daugiau nei pusė respondentų linkę manyti, kad per sunku suderinti mokslus ir darbus tuo pačiu metu, tačiau kita pusė teigia, jog ši misija įmanoma, jei jaunuolis bus pasiryžęs perdėlioti gyvenimo prioritetus ir gyventi pagal griežtai suplanuotą dienotvarkę.

Devintuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti mokytojų požiūrį į dirbančius mokinius. Maždaug 42 proc. apklaustųjų mano, jog mokytojai palankiai vertina dirbantį mokinį, tik 22 proc. respondentų mano, jog mokytojų požiūris yra neigiamas. Tačiau net 37 proc. mokytojų, mokinių nuomone, išlieka neutralios pozicijos, žr. į 9 pav. Galima daryti išvadą, jog mokytojai nesudaro dirbtinų kliūčių dirbančiam mokiniui siekti mokslo gerų rezultatų, tačiau ir nenuolaidžiauja.

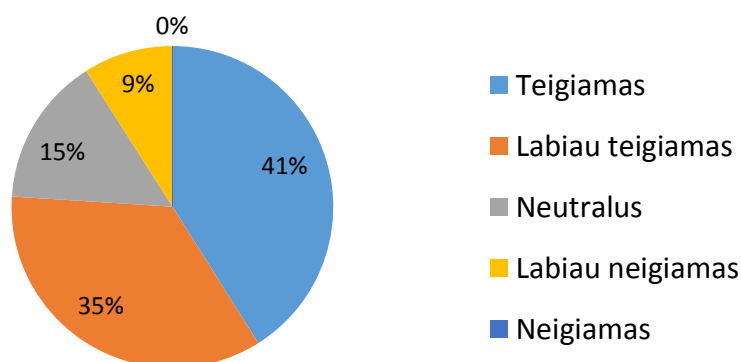
Kaip manote, koks mokytojų požiūris į dirbančius mokinius?

9 pav. Mokytojų požiūris į dirbantį mokinį

Dešimtuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti tėvų požiūrį į dirbančius mokinius. 41 proc. apklausoje dalyvavusių mokinių mano, kad tėvų požiūris yra teigiamas, 35 proc. mano, jog jų požiūris yra labiau teigiamas nei neigiamas. 15 proc. respondentų teigia, kad požiūris į dirbantį mokinį yra neutralus, 9 proc. apklaustųjų mano, jog tėvų požiūris yra labiau neigiamas nei teigiamas.

Kaip manote, koks tėvų požiūris į dirbančius mokinius?

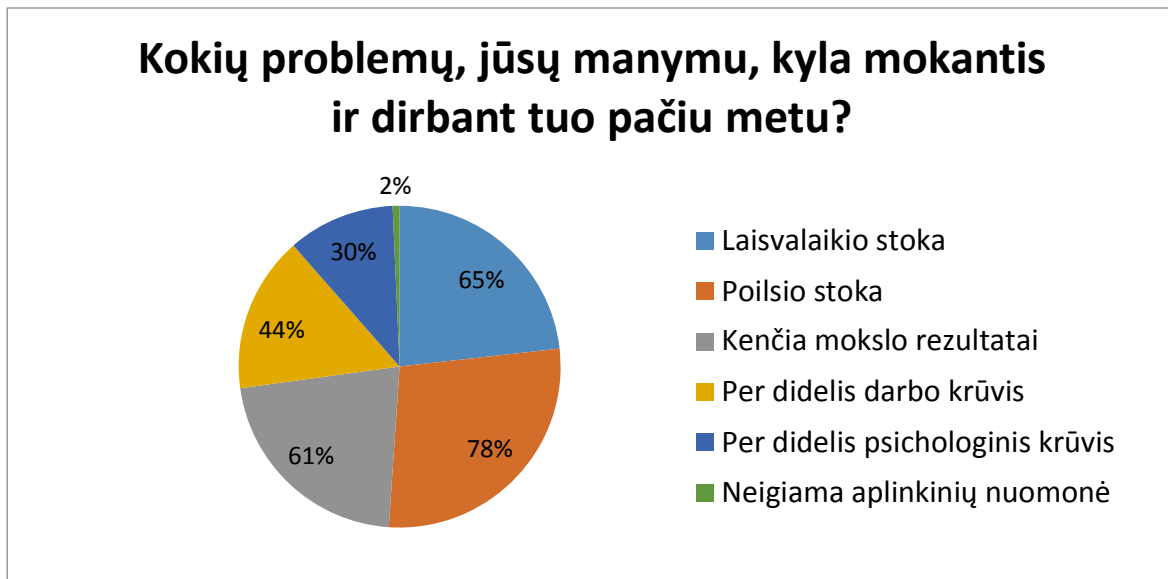

10 pav. Tėvų požiūris į dirbantį mokinį

Galima daryti išvadą, jog net 76 proc. tėvų (daugiau nei mokytojų) palaiko dirbantį ir besimokantį mokinį. Neigiamai vertina tik mažiau nei dešimt procentų tėvų. Vadinas, tėvai teigiamai vertina darbo įtaką jų vaikų asmenybės formavimuisi.

Vienuoliktu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti problemų svarumą penkiabalėje skalėje, kai 5 – labai didelė problema, 1 – mažiausia problema. Dauguma atsakiusiųjų teigia, jog didžioji problema mokantis ir dirbant yra poilsio stoka (78 proc.), taip pat ne mažiau svarbi problema, mokinių nuomone, yra laisvalaikio stoka (65 proc.), 61 proc. apklaustųjų sako, jog dirbant ir mokantis tuo pačiu metu kenčia mokslo rezultatai. 44 proc. mokinių mano, kad didžiausia problema

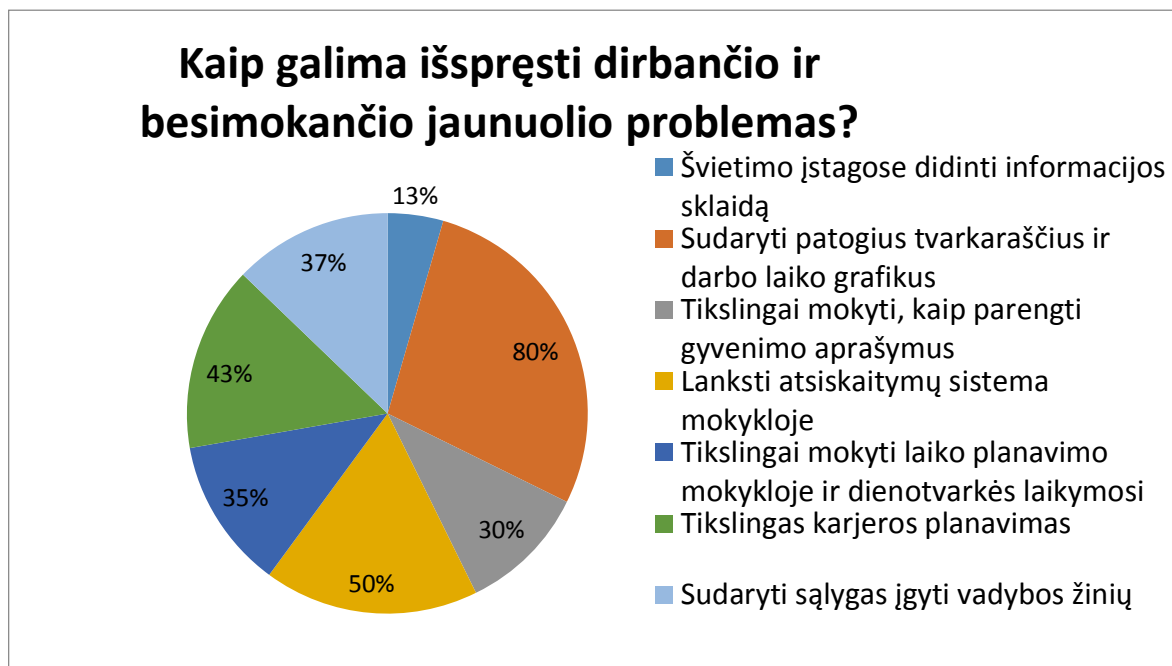
yra per didelis darbo krūvis, 30 proc. teigia, kad per didelis psichologinis krūvis. Vienas mokinyso mano, kad susidaro nepalanki nuomonė į dirbantį ir besimokantį jaunuolį.

11 pav. Kylančios problemos, siekiant mokiniui suderinti mokslą ir darbą

Apibendrinant galima daryti išvadą, jog dirbančio mokinio dienvietė labai užimta. Todėl tie, kurie ruošiasi dar tik dirbti ir derinti mokslus, turi įsisąmoninti, jog teks atsisakyti dalies laisvalaikio, mažiau bus poilsio laiko, teks išmokyti laiko planavimo ir organizavimo. Kam prioritetas buvo laisvalaikis ir draugai, pradėjus dirbti, jų gyvenimas pasikeis kardinaliai. Todėl iš anksto reikia nusiteikti šiems psichologiniams išbandymams.

Dvyliktu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti dirbančio ir besimokančio jaunuolio problemų sprendimo galimybių efektyvumą, žr. į 12 paveikslą. Buvo paprašyta teiginius įvertinti penkių balų skale, kai 5 – svariausia sprendimo galimybė, 1 - mažiausiai efektyvi.

12 pav. Dirbančio ir besimokančio jaunuolio problemų sprendimo galimybės

12 paveikslo duomenys rodo, jog daugiausiai mokinių (80 proc.) mano, kad reikėtų švietimo įstaigose sudaryti patogius tvarkaraščius ir derinti juos su darbo laiko grafikai. 50 proc. respondentų mano, kad lanksti atsiskaitymų sistema mokykloje galėtų išspręsti dirbančio mokinio mokslo problemas. 43 proc. mokinių atsakė, jog tikslingas karjeros planavimas yra geriausias sprendimas. 37 proc. apklaustųjų sako, jog reikėtų sudaryti sąlygas įgyti daugiau vadybos žinių. 35 proc. atsakiusių mano, kad reikėtų mokytojams tikslingai mokyti mokinius laiko planavimo ir ugdyti dienotvarkės laikymosi įgūdžių. 13 proc. respondentų teigia, jog reikėtų švietimo įstaigose didinti informacijos sklaidą karjeros ir įsidarbinimo klausimais. Galima daryti išvadą, jog vis dėlto dauguma mokinių mano, jog efektyviausi problemų sprendimo būdai – sudaryti patogius tvarkaraščius ir darbo laiko grafikus, kuriuos būtų įmanoma suderinti.

IŠVADOS

1. Tyrimo duomenų analizė atskleidė, jog šiandienos mokiniui vis dar sunkiai sekasi derinti asmeninius norus su praktinėmis galimybėmis. Pavyzdžiui, vienas iš svarbiausių mokiniams motyvų dirbti yra jų finansinė nepriklausomybė ir savarankiškumas, tačiau darbas mokinio prioritetinių vertybių skalėje užima paskutinę vietą. Nors planuoja dirbti beveik pusė apklaustųjų, tačiau tokie motyvai, kaip galimybė įgyti profesinės ar socialinės patirties, netampa svarbiausiais. Taigi šiandienos mokinį dirbti motyvuoja asmeniniai motyvai, susiję su finansine asmenine nauda ir nepriklausomybe, mažiausiai motyvuoja visuomeniniai ir socialiniai motyvai.
2. Jaunimo skatinimo verslumu ir užimtumu suinteresuotos įvairios institucijos tiek nacionaliniu, tiek pasauliniu lygmeniu. Pavyzdžiui, pasaulinė „Junior Achievement“ programa, jungianti verslininkus, mokinius ir pedagogus, padeda mokiniams mokytis verslumo dar mokyklos suole ir nepabijoti įkurti savo verslą. Todėl tyrimo rezultatai atskleidė, jog aplinkinių požiūris į besimokantį mokinį, tiek mokytojų, tiek tėvų, pakankamai palankus ir palaikantis tokį sprendimą, nes dirbdamas mokinys ugdo tiek asmenines, tiek praktines savybes. Tačiau pastebėta, jog mokytojai labiau prisilaiko neutralios pozicijos ir nelinkę nuolaidžiauti dėl mokinio mokymo(si) kokybės.
3. Norėdami įsidarbinti mokiniai susiduria su įvairiausiomis problemomis. Pati didžiausia problema – darbdavių nenoras įdarbinti nepilnamečių mokinių dėl teisinių įsipareigojimų, kita svari priežastis, kelianti dirbančiam mokiniui sunkumų, yra nelankstūs darbo grafikai. Be to, patirties ir įgūdžių trūkumas sumažina darbų pasiūlą, todėl tenka rinktis mažai kvalifikuotą ir mažai apmokamą darbą. Jaunuolių neadekvatūs norai ieškant darbo sumažina galimybes realiai įsidarbinti.
4. Šiek tiek daugiau nei pusė apklaustųjų linkę manyti, kad per sunku suderinti mokslus ir darbus tuo pačiu metu, tačiau kita pusė teigia, jog ši misija įmanoma, jei jaunuolis bus pasiryžęs perdėlioti gyvenimo prioritetus ir gyventi pagal griežtai suplanuotą dienotvarkę.
5. Dirbančio mokinio dienotvarkė labai užimta. Todėl tie, kurie dar tik ruošiasi dirbti ir derinti mokslus, turi įsisąmoninti, jog teks atsisakyti dalies laisvalaikio, mažiau bus poilsio laiko, teks įgyti laiko planavimo ir organizavimo įgūdžių. Mokinių apklausos duomenys parodė, jog efektyviausi problemų sprendimo būdai – sudaryti patogius tvarkaraščius ir darbo laiko grafikus, kuriuos būtų įmanoma tarpusavy suderinti. Daliai mokinių trūksta asmeninių gebėjimų karjeros ir vadybos klausimais.

Baigiamosios mintys ir rekomendacijos

Remdamasis savo asmenine patirtimi ir šios apklausos rezultatais galiu teigti, kad suderinti darbą ir mokslą tuo pačiu metu šiandienos sąlygomis yra sunku, bet įmanoma. Dalindamasis savo asmenine patirtimi, dirbant tris kartus per savaitę po pamokų, galėčiau teigti, jog paskirstyti tolygiai darbo, mokslo ir laisvalaikio santykį yra neįmanoma, tad bet kuriuo atveju tenka kažką aukoti. Aš, pasirinkęs mokslo ir darbo prioritetą, praktiškai netenku savo laisvalaikio – atsisakau visų pramogų, laiko, leidžiamo su draugais ir pan. Pasirinkęs darbą ir laisvalaikį, šiek tiek kenčia mano mokslo rezultatai – neužtenka laiko gerai paruošti namų darbus, pasiruošti aktyviai dalyvauti pamokų metu. Todėl siekdamas optimaliausio darbo ir mokslo suderinamumo, siūlyčiau šias rekomendacijas:

- Švietimo įstaigose didinti informacijos sklaidą apie galimybes įsdarbinti mokiniams
- Ugdymo įstaigose sudaryti patogius mokiniui tvarkaraščius, kuriuos galima būtų suderinti su darbo laiku pasirinktoje darbovietėje
- Mokytojams tikslingai mokyti mokinius, kaip parengti gyvenimo aprašymą ir kaip pristatyti darbdaviui
- Diegti lanksčią atsiskaitymų sistemą mokykloje
- Mokytojams tikslingai mokyti laiko planavimo ir dienvartės laikymosi įgūdžių
- Ugdymo įstaigose tikslingai organizuoti karjeros planavimą
- Sudaryti sąlygas įgyti vadybos žinių
- Didinti susikalbėjimą tarp skirtingų įstaigų ir organizacijų, kurios kuria ir diegia priemones jaunimo verslumo ir užimtumo skatinimo klausimais

Bet kuris darbas puošia žmogų. Dar XVIII a. lietuvių grožinės literatūros pradininkas Kristijonas Donelaitis poemoje „Metai“ **darbą** iškėlė kaip vieną iš svarbiausių žmogiškosios vertės matų. Juk dirbdamas mokinys ugdo(si) tokias asmenines savybes, kaip aktyvumą, darbštumą, savarankiškumą, pasitikėjimą savimi, stiprėja savimotyvacija ir savivertė. Be to, įgyjama ir kitų socialinių ir praktinių įgūdžių, reikalingų ateities karjerai. Tai padeda mokiniui greičiau integruotis į visuomenę ir išlikti šiandienos konkurencinėje rinkoje.

LITERATŪRA

1. Brazgienė R., Mikutavičienė I. Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: švietimo, darbo ir užimtumo politikos departamentas // Viešoji politika ir administravimas. – K., 2013 T. 12, Nr. 1
2. Eurostat. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/eurostat/en>
3. Jaunimo darbo birža. Prieiga per internetą: <https://www.ldb.lt/jaunimui/ieskantiems/Puslapiai/moksleiviams.aspx>
4. Jaunimo situacijos apžvalga 2015. Lietuvos statistikos departamentas, 2015. Prieiga per internetą:
<http://www.jrd.lt/uploads/Tyrimai/jaunimo%20situacijos%20ap%C5%BEvalga%202015.pdf>
5. Jaunimo situacijos sociologinis tyrimas. – UAB „Spinter tyrimai“, 2007. Prieiga per internetą: <http://www.siauliai.lt/nvo/prezentacija.pdf>
6. Karaliūnaitė U. Šešiolikmetis lietuvis įkūrė sėkmingai veikiančią interneto parduotuvę // Delfi.lt Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/verslas/verslas/sesiolikmetis-lietuvis-ikure-sekmingai-veikiancia-interneto-parduotuve.d?id=58648215>
7. Lietuvos darbo birža. Prieiga per internetą: <http://www.ldb.lt/Informacija/Puslapiai/default.aspx>
8. Lietuvos jaunimas geba kurti verslą dar mokyklos suole. Interneto dienraštis Bernardinai.lt, 2016 sausio 27 d. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2016-01-27-lietuvos-jaunimas-geba-kurti-versla-dar-mokyklos-suole/140058>
9. Lietuvos Respublikos finansų ministerija: Jaunimo verslumą skatinančių priemonių vertinimas. – V., 2012. Prieiga per internetą:
http://www.jrd.lt/uploads/Leidiniai/2012%2010_Jaunimo_verslumo%20priemoniu%20vertinimas_FINMIN.pdf
10. Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/>
11. Maraškaitė Ieva. Jaunimo verslumo ugdymo galimybės socialinių pedagogų patirčių aspektu: bakalauro baigiamasis darbas. Šiaulių universitetas, 2015. Prieiga per internetą: <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:8684601/datastreams/MAIN/content>
12. Mažeikaitė J. Barkauskaitė Ž. Mokyklos suole verslumo ragavęs jaunimas darbo nestokoja // Verslo žinios, 2013-07-02. Prieiga per internetą: <http://lzinios.lt/lzinios/Mokslas-ir-svietimas/verslininkai-mokyklos-suoluose/206104>
13. Nacionalinė jaunimo politikos 2011 – 2019 m. plėtros programa // Teisės aktų registras. – LRS kanceliarija, 2014. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/acc/legalAct.html?documentId=TAR.10A2087E3527>
14. Subačiūtė Virginija. Jaunimo verslumo skatinimo modelis Lietuvoje: magistro baigiamasis darbas. – Akademija, 2011. Prieiga per internetą: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABA-0001:E.02~2011~D_20110615_114354-13563/DS.005.0.01.ETD
15. Verslininkai mokyklos suoluose // Lietuvos žinios, 2015-07-23. Prieiga per internetą: <http://lzinios.lt/lzinios/Mokslas-ir-svietimas/verslininkai-mokyklos-suoluose/206104>

PRIEDAI

ANKETA

Mieli gimnazistai,

ši anketa skirta išsiaiškinti jūsų nuomonę, ar įmanoma mokiniui besimokant mokyklos suole mokslą suderinti su darbu? Anketa yra anoniminė; apklausos rezultatai bus panaudoti Tarptautinėje mokinių konferencijoje „Noriu dirbti – misija (ne)įmanoma“.

1. Jūsų lytis :

Vyras
Moteris

2. Jūsų amžius :

16 m. ir mažiau
17 m.
18 m. ir daugiau

3. Ar šiuo metu dirbi ?

Taip, dirbu
Ne, nedirbu
Planuoju

4. Pažymėk dabartinius savo gyvenimo prioritetus (įvertink prioritetų svarbą 5 balų skalėje, kur 5 – svarbiausias, 1 – mažiausiai svarbus)

Mokslas
Darbas
Draugai
Laisvalaikis
Šeima

5. Kokio pobūdžio darbą norėtum dirbti besimokydamas?

Fizinio
Protinio
Darbą, kuris būtų panašus į planuojamą rinktis profesiją
Savanoriauti

6. Kokie motyvai skatina jaunuolį dirbti ? (Įvertink motyvų svarbą 5 balų skalėje, kur 5 – svarbiausias, 1 – mažiausiai svarbus)

Finansinė nepriklausomybė
Noras būti savarankiškam
Tėvų, artimųjų pavyzdys
Galimybė įgyti profesinę patirtį
Galimybė įgyti socialinę patirtį
Nauda visuomenei

Savirealizacija
Didesnis savivertės jausmas

7. Kokios priežastys trukdo mokiniui įsidarbinti? (Įvertink priežasčių įtaką 5 balų skalėje, kur 5 – įtakingiausia, 1 – mažiausiai įtakinga)

Neturi darbo įgūdžių
Per dideli konkrečiam darbui keliami reikalavimai
Nelankstūs darbo grafikai
Neigiamas artimųjų požiūris
Per maža darbo pasiūla
Darbdavių nenoras įdarbinti asmenų iki 18 metų dėl teisinių suvaržymų
Darbdavių nepalankus požiūris į dirbantį ir kartu besimokanti jaunuolį

8. Ar visada įmanoma mokiniui suderinti darbą ir mokslą tuo pačiu metu?

Visada
Dažnai
Sunku atsakyti
Kartais
Niekada

9. Kaip manote, koks mokytojų požiūris į dirbančius mokinius?

Teigiamas
Labiau teigiamas
Neutralus
Labiau neigiamas
Neigiamas

10. Kaip manote, koks tėvų požiūris į dirbančius mokinius?

Teigiamas
Labiau teigiamas
Neutralus
Labiau neigiamas
Neigiamas

11. Kokių problemų kyla, jūsų manymu, mokantis ir dirbti tuo pačiu metu? (Įvertink problemų svarumą 5 balų skalėje, kur 5 – svarbiausia, 1 – mažiausiai svarbi)

Laisvalaikio stoka
Poilsio stoka
Kenčia mokslo rezultatai
Per didelis darbo krūvis
Per didelis psichologinis krūvis
Neigiama aplinkinių nuomonė

12. Kaip galima išspręsti dirbančio ir besimokančio jaunuolio problemas ? (Įvertink problemų sprendimų veiksmingumą 5 balų skalėje, kur 5 – veiksmingiausia, 1 – mažiausiai veiksminga)

Švietimo įstaigose didinti informacijos sklaidą

Sudaryti patogius tvarkaraščio ir darbo laiko grafikus

Tikslingai mokyti mokinius, kaip parengti gyvenimo aprašymą

Lanksti atsiskaitymų sistema mokykloje

Tikslingai mokyti laiko planavimo mokykloje ir dienotvarkės laikymosi

Tikslingas karjeros planavimas

Sudaryti sąlygas įgyti vadybos žinių